

Stanovisko Evropského Parlamentu k návrhu nové směrnice k prevenci a postihu kriminality životního prostředí v Evropské Unii

Typ dokumentu: Stanoviska (připomínky) Evropského Parlamentu k návrhu dokumentu

Autor: Evropský Parlament (4. října 2022)

Zdroj: Návrh stanoviska

Souhrn

Ke zlepšení účinnosti vyšetřování a stíhání trestných činů ve všech členských státech stanoví návrh směrnice šest hlavních cílů:

- vyjasnit pojmy používané v definicích trestných činů proti životnímu prostředí, které ponechávají příliš mnoho prostoru pro výklad;
- aktualizovat směrnici tím, že do její působnosti zařadí nová odvětví trestné činnosti proti životnímu prostředí;
- zajistit účinnější, odrazující a přiměřenější sankce definováním typů a úrovní sankcí za trestné činy proti životnímu prostředí;
- podporovat přeshraniční vyšetřování a stíhání;
- zlepšit informované rozhodování o trestných činech proti životnímu prostředí prostřednictvím lepšího shromažďování a šíření statistických údajů podle společných norem ve všech členských státech;
- zlepšit účinnost vnitrostátních řetězců prosazování.

Pokud se jedná o dále uvedené vybrané partie dokumentu, jsou to zejména ty, ke kterým se vztahují zásadnější připomínky Evropského Parlamentu (zvýrazněný text).

Unii nadále znepokojuje nárůst trestných činů v oblasti životního prostředí a jejich dopadů, které podkopávají účinnost právních předpisů Unie v oblasti životního prostředí. Tyto trestné činy navíc stále více přesahují hranice členských států, v nichž jsou trestné činy spáchány. ***Během několika desetiletí se environmentální kriminalita stala čtvrtou největší trestnou činností na světě, roste tempem 5 až 7 % ročně a roste dvakrát až třikrát rychleji než světová ekonomika, a nyní je stejně lukrativní jako nelegální obchod s drogami.*** Tyto trestné činy představují hrozbu pro ***klima a životní prostředí, jakož i pro některá lidská práva a základní svobody***, a proto vyžadují vhodnou a účinnou reakci.

Stávající systémy sankcí podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/99/ES20 a odvětvového práva v oblasti životního prostředí nebyly dostatečné ve všech oblastech politiky životního prostředí k dosažení souladu s právem Unie na ochranu životního prostředí. ***V mnoha členských státech trestné činy proti životnímu prostředí ještě nespádají do rámce trestního práva a jsou posuzovány jako správní delikty, přičemž pachatelé obdrží pouze finanční a správní poplatky.*** Soulad by měl být posílen dostupností trestních sankcí, které prokazují společenský nesouhlas kvalitativně odlišné povahy ve srovnání se správními sankcemi.

Navzdory rostoucímu počtu trestných činů proti životnímu prostředí dosud neexistuje harmonizovaná a akceptovaná definice trestných činů proti životnímu prostředí ani na celosvětové úrovni, ani na úrovni Unie a na vnitrostátní úrovni. Tato směrnice by měla poskytnout obecný rámec definicí autonomních trestných činů proti životnímu prostředí, navíc ke společnému souboru definic konkrétních trestných činů proti životnímu prostředí pro celou Unii.

...

Trestné činy proti životnímu prostředí mohou být páčány řadou aktérů, od jednotlivců, malých skupin, společností a korporací, vládních jednotlivců, sítí organizovaného zločinu nebo kombinací těchto všech. Velké nadnárodní korporace mohou využívat a poškozovat životní prostředí, aby generovaly větší zisk nebo snížily své náklady, mimo jiné prostřednictvím využívání přírodních zdrojů, trestných činů znečištění a likvidace nebezpečného odpadu.

...

V trestních řízeních a soudních řízeních by měla být náležitě zohledněna účast skupin organizovaného zločinu působících způsobem, který má negativní dopad na životní prostředí. *Trestné činy proti životnímu prostředí jsou často páčány skupinami organizovaného zločinu, které působí přes vnitřní i vnější hranice EU. Za přitěžující okolnosti by mělo být považováno zapojení skupin organizovaného zločinu do trestného činu proti životnímu prostředí nebo spáchání trestného činu ve prospěch skupiny tohoto druhu.* Trestní řízení by se mělo zabývat korupcí, praním špinavých peněz, kybernetickou kriminalitou a podvody s dokumenty a, ve vztahu k podnikatelským aktivitám, úmyslem pachatele maximalizovat zisk nebo ušetřit výdaje, pokud k nim v souvislosti s environmentální kriminalitou dochází. Tyto formy trestné činnosti jsou často propojeny se závažnými formami trestné činnosti proti životnímu prostředí, a proto by se nemělo řešit izolovaně. V tomto ohledu je zvláště znepokojivé, že některé trestné činy proti životnímu prostředí jsou páčány s tolerancí nebo aktivní podporou příslušných správních orgánů nebo úředníků vykonávajících svou veřejnou povinnost. V některých případech to může mít dokonce podobu korupce. Příkladem takového chování je přimhouření očí nebo mlčení o porušování zákonů na ochranu životního prostředí po kontrolách, záměrné vynechávání kontrol nebo kontrol, například s ohledem na to, zda držitel povolení dodržuje podmínky povolení, usnesení nebo hlasuje pro udělování nezákonných licencí nebo vydávání falešných nebo nepravdivých kladných zpráv. *Vzhledem k úloze, kterou by veřejné orgány měly hrát při předcházení a řešení nezákonného jednání, je třeba vzít v úvahu při určování vhodné úrovně sankcí páčání trestných činů proti životnímu prostředí ze strany veřejných činitelů při výkonu jejich povinností nebo jejich zapojení do těchto trestných činů jako přitěžující faktor.*

...

Sankce za přestupky by měly být účinné, odrazující a přiměřené. *Za tímto účelem by členské státy měly při definování a uplatňování sankcí rovněž zohlednit finanční přínosy vzniklé spácháním trestného činu, výši způsobené škody, jakož i možnost a náklady spojené s obnovením nebo nápravou.* Pro fyzické osoby by měly být stanoveny minimální sazby pro maximální dobu odnětí svobody. Doplnkové sankce jsou často považovány za účinnější než finanční sankce, zejména pro právnické osoby, měly být k dispozici další sankce nebo opatření trestního řízení. Mezi ně by měla patřit povinnost uvést životní

prostředí do původního stavu, **jakož i náhradu způsobené škody**, vyloučení z přístupu k veřejnému financování, včetně výběrových řízení, grantů, koncesí a licencí a odebrání povolení a oprávnění. Pokud se přestupků dopustí vládní úředníci, sankce by měly zahrnovat také vyloučení z funkcí a zákaz ucházet se o volené nebo veřejné funkce. Tím není dotčeno uvážení soudců nebo soudů v trestním řízení ukládat v jednotlivých případech přiměřené sankce.

...

Právníkové osoby by měly být podle této směrnice rovněž trestně odpovědné za trestné činy proti životnímu prostředí. Členské státy, jejichž vnitrostátní právo nestanoví trestní odpovědnost právnických osob, by měly zajistit, aby jejich systémy správních sankcí poskytovaly účinné, odrazující a přiměřené druhy a úrovně sankcí, **kteří mají rovnocenný účinek jako** stanovené v této směrnici, aby bylo dosaženo jejich cíle. K zajištění odrazujícího účinku uložené sankce by měla být zohledněna finanční situace právnických osob. **Vzhledem k důležitosti náležitě péče pro prevenci a zmírnění potenciálního nepříznivého dopadu podnikových aktivit na životní prostředí a lidská práva by porušení příslušných právních, správních nebo soudních povinností mělo být zahrnuto mezi přitěžující okolnosti trestného činu proti životnímu prostředí.**

...

Zatímco o uznání zločinu ekocidy se v současné době diskutuje v několika národních parlamentech po celém světě a v EU, EU by se této otázky měla chopit, aby zůstala světovým lídrem v právních předpisech na ochranu životního prostředí a zajistila harmonizované definice a sankce. Členské státy by proto měly zavést trestný čin ekocidy, který by měl být pro účely této směrnice považován za trestný čin a měl by být definován jako nezákonné nebo svévolné činy spáchané s vědomím, že existuje značná pravděpodobnost závažných a buď rozsáhlých nebo dlouhodobých škod způsobenému prostředí. Tento specifický trestný čin umožňuje kriminalizovat nejzávažnější škody na životním prostředí a odstupňovat sankce podle závažnosti újmy na životním prostředí. **EU by měla zajistit odpovědnost a odpovědnost v boji proti trestným činům proti životnímu prostředí a učinit z něj strategickou politickou prioritu v mezinárodní justiční spolupráci a podporou rozšíření působnosti Mezinárodního trestního soudu o uznávání trestných činů, které podle Římského statutu představují ekocidu.**

...

Pokud jsou trestné činy trvající povahy **nebo by mohly mít podstatné nebo dokonce nevratné důsledky pro životní prostředí**, měly by být co nejdříve ukončeny. Pokud pachatelé dosáhli finančních zisků, měly by být tyto zisky zabaveny. **Členské státy by měly přijmout nezbytná opatření, aby zajistily, že zabavené výnosy pocházející z trestných činů proti životnímu prostředí a nástroje těchto trestných činů budou řešit důsledky těchto trestných činů a budou použity k financování a pokrytí nákladů spojených s obnovou životního prostředí a ke kompenzaci a nápravě škod.**

...

Aby bylo možné zaručit odškodnění obětí trestných činů proti životnímu prostředí a zajistit účinnou ekologickou a environmentální obnovu, měly by členské státy zřídit vyhrazený vnitrostátní fond na financování akcí zaměřených na tyto účely. Ve stejném duchu se členské státy mohou rozhodnout

použit finanční zdroje z tohoto fondu k zajištění přístupu ke spravedlnosti v soudních řízeních v oblasti životního prostředí.

...

Členské státy by měly stanovit pravidla umožňující na preventivním základě okamžité zastavení nebo prevenci protiprávního jednání s cílem odvrátit vznik škod na životním prostředí, zmírnit tyto škody nebo předejít dalším negativním důsledkům.

...

Členské státy by měly stanovit pravidla týkající se promlčecích lhůt nezbytných k tomu, aby jim umožnily účinně čelit trestným činům proti životnímu prostředí, aniž jsou dotčena vnitrostátní pravidla, která nestanoví promlčecí lhůty pro vyšetřování, stíhání a vymáhání. ***Promlčecí lhůty pro vyšetřování, stíhání, soudní řízení a soudní rozhodování trestných činů proti životnímu prostředí by měly být odstupňovány podle závažnosti trestného činu. Pro vyšetřování, stíhání, soudní řízení a rozhodování o trestných činech souvisejících s ekocidou by neměla platit promlčecí lhůta.***

...

Zejména s ohledem na mobilitu pachatelů nezákonného ***jednání***, na kterou se vztahuje tato směrnice, spolu s přeshraniční povahou trestných činů a možností přeshraničního vyšetřování, ***by členské státy měly zavést jurisdikci, aby bylo možné takovému jednání účinně zabránit***, přijmout nezbytná opatření k rozšíření jejich jurisdikce za zvláštních okolností. V případě konfliktu jurisdikce mezi dvěma nebo více členskými státy a do vyřešení konfliktu by členské státy měly stále přijmout veškerá nezbytná preventivní opatření, aby zabránily škodám na životním prostředí nebo dalšímu zhoršování stávajících škod ovlivňujících jejich území. Při vyšetřování nebo stíhání trestných činů, na které se vztahuje tato směrnice, by příslušné orgány různých dotčených členských států měly navázat kontakty, koordinovat akce, vyměňovat si informace a používat vhodné nástroje soudní spolupráce.

...

Obránci životního prostředí, kteří přímo chrání ekosystémy, jsou také často v první linii důsledků trestných činů proti životnímu prostředí po celém světě, včetně EU. Mohou být přímo ohrožováni, zavražďováni, pronásledováni, obtěžováni nebo dokonce zavražděni pachatelé, a jako takoví by také měli mít prospěch z vyvážené a účinné ochrany. Podpora EU pro zavedení ochranných opatření je také způsobem, jak lépe bojovat proti trestné činnosti proti životnímu prostředí.

...

Ochránci životního prostředí, osoby hlásící nesrovnalosti, jakož i organizace občanské společnosti mohou být rovněž vystaveny zneužívajícím žalobám a hrozbám a měli by být před takovými zneužívajícími praktikami, známými také jako „strategické žaloby proti účasti veřejnosti“, chráněni.

...

Členské státy by rovněž měly zavést zvláštní ochranná opatření pro osoby oznamující trestné činy spáchané v rámci zločinného spolčení nebo s účastí takové organizace.

...

Komise by měla vytvořit systém hlášení, který fyzickým nebo právnickým osobám v celé EU umožní anonymně oznamovat trestné činy proti životnímu prostředí, a zajistit, aby byla v případě závažných obvinění z trestných činů ze strany dotčeného členského státu přijata vhodná opatření.

...

Vzhledem k vysokému finančnímu dopadu trestných činů proti životnímu prostředí, jejich možnému spojení s jinými závažnými finančními trestnými činy a jejich přeshraniční povaze by měl evropský veřejný žalobce nejlepší postavení k tomu, aby uplatňoval své pravomoci u nejzávažnějších trestných činů proti životnímu prostředí s křížovým hraniční rozměr. Komise by měla posoudit možnost rozšířit mandát úřadu EPPO, jak je stanoveno v článku 86 SFEU, tak, aby zahrnoval závažné trestné činy proti životnímu prostředí, které poškozují zájmy Unie nebo ovlivňují jednotné uplatňování politik EU souvisejících s ochranou životního prostředí. Komise by měla začlenit své hodnocení do zprávy podle článku 119 nařízení (EU) 2017/1939.

...

„podstatnou škodou“ se rozumí skutečná nebo pravděpodobná škoda, která zahrnuje vážné nepříznivé změny výchozího stavu postiženého životního prostředí, vážné narušení nebo poškození jakékoli složky životního prostředí, včetně závažných dopadů na lidský život, lidské zdraví nebo přírodní, kulturní nebo ekonomické zdroje;

...

„vážnou škodou“ se rozumí škoda, která zahrnuje velmi vážné nepříznivé změny, narušení nebo poškození jakékoli složky životního prostředí, včetně vážných dopadů na lidské životy nebo přírodní, kulturní nebo hospodářské zdroje;

...

„dlouhodobou škodou“ se rozumí škoda, která je nevratná nebo kterou nelze napravit přirozeným zotavením v přiměřené lhůtě;

...

„rozsáhlou škodou“ se rozumí škoda, která přesahuje omezenou geografickou oblast, překračuje státní hranice nebo ji utrpí celý ekosystém nebo druh nebo velký počet lidských bytostí;

...

„nechtěným“ se rozumí s bezohledným ignorováním škody, která by byla zjevně nepřiměřená ve vztahu k očekávaným sociálním a ekonomickým přínosům;

...

„dotčená veřejnost“ znamená osoby nebo skupiny osob, včetně místních společenství, postižené nebo pravděpodobně ovlivněné trestnými činy uvedenými v člancích 3, 3a nebo 4, jakož i nevládní organizace prosazující ochranu životního prostředí. Pro účely této definice členské státy zajistí, aby členové dotčené veřejnosti, kteří mají dostatečný zájem nebo trvají na porušování práva a splňují veškeré

přiměřené požadavky podle vnitrostátního práva, *měli přístup k účinným opravným prostředkům u soudu nebo tribunálu zřízeného zákonem;*

...

členské státy zajistí, aby protiprávní jednání nebo opomenutí fyzických nebo právnických osob, které způsobí nebo mohou způsobit podstatnou škodu na životním prostředí, byly trestným činem, jsou-li spáchány úmyslně nebo z hrubé nedbalosti.

...

subjekt škody hodnocený na základě zásady „znečišťovatel platí“ a na základě nomenklatury (nebo klasifikace poškození životního prostředí), určené pouze k soudnímu použití, popisující ekologickou, environmentální, sociální nebo ekonomickou hodnotu dodaného ekosystému nebo exempláře zasažených nebo zabitých volně žijících živočichů;

...

Členské státy zavedou ve svém vnitrostátním právu trestný čin ekocidy, který bude pro účely této směrnice považován za závažný trestný čin a bude definován jako protiprávní nebo svévolné jednání nebo opomenutí spáchané s vědomím, že existuje vysoká pravděpodobnost závažného trestného činu. a způsobené buď rozsáhlé, nebo dlouhodobé škody na životním prostředí.

...

Členské státy přijmou nezbytná opatření, aby zajistily, že maximální hranice pokut zaplacených právnickou osobou, která se dopustí ekologických trestných činů uvedených v článku 3a, bude mezi 15 a 30 % celkového celosvětového obratu právnické osoby v obchodním roce. předcházející rozhodnutí o uložení pokuty.

Preventivní opatření

1. Členské státy přijmou nezbytná opatření, aby zajistily, že jejich příslušné orgány mohou nařídit okamžité zastavení protiprávního jednání uvedeného v člancích 3, 3a a 4 této směrnice nebo uložit opatření k zamezení takového jednání, aby zabránily poškození životního prostředí.

2. Členské státy zajistí, aby preventivní opatření uvedená v odstavci 1 mohla být přijata na žádost orgánů odpovědných za odhalování, vyšetřování a stíhání trestných činů uvedených v člancích 3, 3a a 4 této směrnice a ze strany veřejnosti znepokojený.

...

Členské státy přijmou nezbytná opatření, aby zajistily, že zmrazené a zabavené výnosy a nástroje budou náležitě spravovány v souladu s jejich povahou a pokud možno použity k financování reparací. Členské státy přijmou nezbytná opatření umožňující použití těchto aktiv k:

a) financovat obnovu životního prostředí;

b) napravit způsobené škody a odškodnit oběti;

c) financovat ustájení a péči o zabavená živá zvířata nebo udržovat jejich správu veřejnými subjekty pro vzdělávací a ochranné účely;

d) uhradit náklady spojené s ničením zabavených produktů z volně žijících živočichů nebo s potíráním podobných trestných činů.

...

Článek 12a

Národní fond pro odškodnění obětí a obnovu životního prostředí.

1. Členské státy zřídí vnitrostátní fond pro odškodnění obětí trestných činů proti životnímu prostředí, na které se nevztahují již existující vnitrostátní systémy pro odškodnění obětí trestných činů nebo ustanovení směrnice 2004/80/ES.

2. Fond uvedený v odstavci 1 je rovněž určen na financování obnovy životního prostředí a ekologické obnovy, kromě povinností týkajících se obnovy uvedených v článcích 5 a 7 tohoto nařízení.

3. Fond bude financován mimo jiné prostřednictvím trestních pokut a náhrad škod předpokládaných v článcích 5 a 7 této směrnice a případně prostřednictvím výnosů a nástrojů použitých nebo určených k použití při provizi nebo příspěvku na spáchání trestných činů, které byly zabaveny v souladu s článkem 10 této směrnice.

...

Členské státy přijmou nezbytná opatření, aby zajistily, že fyzické a právnické osoby oznamující trestné činy uvedené v článcích 3, 3a a 4 této směrnice budou chráněny před strategickými žalobami proti účasti veřejnosti.

...

Členské státy zavedou posílená ochranná opatření pro osoby oznamující trestné činy spáchané v rámci zločinecké organizace nebo s účastí takové organizace.

...

Členské státy zajistí, aby v případě neexistence identifikovatelných obětí příslušníci dotčené veřejnosti, jejichž práva a zájmy byly nebo mohou být dotčeny trestnými činy uvedenými v článcích 3, 3a a 4, jakož i vládní organizace prosazující ochranu životního prostředí mohou být oprávněny podávat žaloby k soudům za účelem obnovy životního prostředí a ekologie.

...

Členské státy přijmou veškerá vhodná opatření, aby usnadnily přístup ke spravedlnosti a zajistily procesní práva dotčené veřejnosti a nevládních organizací, včetně přístupu k právní pomoci. Členské státy mohou využít zdroj

...

Členské státy přijmou vhodná opatření, jako jsou informační a osvětové kampaně a výzkumné a vzdělávací programy, s cílem snížit celkovou trestnou činnost v oblasti životního prostředí, zvýšit informovanost veřejnosti a snížit riziko, že se populace stane obětí ekologického trestného činu. V případě potřeby členské státy jednají ve spolupráci s příslušnými zúčastněnými stranami, včetně orgánů příslušných pro vyšetřování a stíhání trestných činů proti životnímu prostředí, organizací soukromého sektoru a nevládních organizací podporujících ochranu životního prostředí. Členské státy vyvinou a posílí nástroje, jako je hodnocení rizik, protikorupční strategie a systémy správních inspekcí pro předcházení a odhalování trestných činů proti životnímu prostředí.

...

Členské státy zajistí, aby vnitrostátní orgány, které odhalují, vyšetřují, stíhají nebo rozhodují trestné činy proti životnímu prostředí, měly dostatečný počet kvalifikovaných pracovníků a dostatečné finanční, technické a technologické zdroje nezbytné pro účinný výkon jejich funkcí souvisejících s prováděním této směrnice. *Členské státy zřídí specializované orgány jako specializované jednotky v rámci donucovacích orgánů i specializované soudní orgány s primární pravomocí odhalovat, vyšetřovat, stíhat a posuzovat trestné činy v oblasti životního prostředí a vybavit tyto orgány nezbytnými zdroji k výkonu jejich funkcí.*

...

Členské státy přijmou nezbytná opatření, aby zajistily, že účinné vyšetřovací nástroje, jako jsou ty, které se používají v případech organizovaného zločinu, *finanční trestné činnosti, korupce* nebo jiné závažné trestné činnosti, budou k dispozici také pro vyšetřování nebo stíhání trestných činů uvedených v člancích 3, 3a a 4. *Členské státy zajistí, aby při vyšetřování nebo stíhání trestných činů uvedených v člancích 3, 3a a 4 jejich orgány navázaly kontakty a konzultace s příslušnými orgány ostatních dotčených členských států a s Eurojustem, koordinovaly své kroky vyměňovat si informace a využívat vhodné nástroje soudní spolupráce. Členské státy zajistí, aby při vyšetřování a stíhání trestných činů uvedených v člancích 3, 3a a 4, které souvisejí s pravomocemi úřadu, jejich vnitrostátní orgány informovaly úřad EPPO a případně jej spojily se svými činnostmi týkajícími se přeshraničních případy.*

Článek 18a

Rozšíření pravomocí Úřadu evropského veřejného žalobce.

Komise vypracuje v rámci článku 119 nařízení 2017/1939 zprávu o možnosti rozšířit pravomoci Úřadu evropského veřejného žalobce stanovené v článku 86 Smlouvy. o fungování Evropské unie zahrnout závažné trestné činy proti životnímu prostředí, které poškozují zájmy Unie nebo ovlivňují důsledné uplatňování politik EU souvisejících s ochranou životního prostředí. Úřad evropského veřejného žalobce by tak byl zmocněn požadovat nezávislá vyšetřování a zahájit soudní řízení týkající se poškozování životního prostředí a trestných činů proti životnímu prostředí v evropském měřítku.

...

Evropská komise usnadní takovou koordinaci poskytováním podpory a prosazováním více institucionalizované struktury pro stávající sítě odborníků z praxe. Evropská komise ve spolupráci s evropskými sítěmi odborníků pravidelně vydává pokyny, aby pomohla členským státům a jejich orgánům při řádném a harmonizovaném provádění směrnice. Ty zahrnují pokyny pro definování prvků stanovených v čl. 3 odstavcích 3 až 5 v souladu s vnitrostátními a evropskými právními předpisy v oblasti životního prostředí, které budou zveřejněny do 18 měsíců od vstupu této směrnice v platnost.

